

نمونه‌هایی از موارد عدم انطباق درآمد

نمونه هایی از موارد عدم انطباق درآمد

۱. میراث

۱. ارث و پول فروش آن خمس ندارد، هر چند قیمت آن افزایش یافته باشد، مگر اینکه آن را سرمایه (در معرض فروش) قرار دهد؛ که در این صورت، بنابر احتیاط واجب ارزش افزوده آن پس از فروش، پس از کسر مقدار تورم از درآمد سال حساب می شود که در صورت موجود بودن آن در پایان سال خمسی، خمس آن باید داده شود.

۲. ارثی که به فرزندان صغیر می رسد خمس ندارد ولی به سود حاصل از ارث، در صورتی که در بین سال صرف در مؤونه آنان نشود خمس تعلق می گیرد.

۲. مهریه

مهریه خمس ندارد و در عدم وجوب خمس آن، فرقی بین مهریه مدت دار و بدون مدت و بین پول نقد و کالا وجود ندارد.

۳. هبه و هدیه

۱. پرداخت خمس پول یا کالا یا ملکی که به انسان هدیه داده می شود، واجب نیست، هر چند احتیاط مستحب این است که اگر از مخارج سال زیاد بیاید، خمس آن پرداخت شود.

۲. تحقق عنوان هبه و هدیه تابع قصد دهنده است، بنابراین نفقه یی که انسان از طرف پدر یا برادر یا یکی از اقوام دریافت می کند در صورتی هبه و هدیه محسوب می شود که پرداخت کننده، آن دو را قصد کرده باشد.

۳. وسایلی که از طرف پدر و مادر و یا دیگران به شخص اهدا می شود خمس به آن تعلق نمی گیرد، هر چند این وسایل مورد نیاز او یا مناسب شأن عرفی او نباشد. بله، اگر هدیه دادن چنین اشیایی خارج از شأن پدر و مادر باشد، مؤونه ی آنان محسوب نمی شود و باید خمس آن را بپردازد.

۴. پدری که به دخترش یک واحد مسکونی به عنوان جهیزیه ی عروسی اش بخشیده، اگر هبه ی واحد مسکونی به دختر، عرفاً مطابق شأن پدر محسوب شود و در بین سال خمسی بخشیده باشد دادن خمس آن واجب نیست.

۵. چیزی که بنیاد شهید به خانواده های عزیز شهدا هدیه می کند خمس ندارد ولی در سود حاصل از آن اگر از مؤونه سال زیاد بیاید خمس واجب است، همچنین آنچه به فرزندان عزیز شهدا توسط بنیاد مذکور اهدا می شود خمس ندارد ولی به سود حاصل از آن، در صورتی که در بین سال صرف در مؤونه آنان نشود خمس تعلق می گیرد.

۶. بخشش صوری خمس دارد، بنابراین زن و شوهری که پیش از رسیدن سال خمسی، اقدام به هدیه کردن صوری سود سالانه ی خود به یکدیگر می کنند تا خمس به اموال آنها تعلق نگیرد بایستی خمس آنچه به همدیگر می بخشند را بپردازند. (با این کار، خمس واجب از آنان ساقط نمی شود).

۷. پول فروش هبه و هدیه خمس ندارد، هر چند قیمت آن افزایش یافته، مگر اینکه آن را سرمایه (در معرض فروش) قرار دهد؛ که در این صورت، بنابر احتیاط واجب ارزش افزوده آن پس از فروش، پس از کسر مقدار تورم از درآمد سال حساب می شود که در صورت موجود بودن آن در پایان سال خمسی، خمس آن باید داده شود.

۸. عیدی کارمندان (آنچه از پول نقد و اجناس که دولت در ایام عید به کارمندان خود به عنوان عیدی می دهد) خمس ندارد، هر چند تا سر سال باقی بماند.

۹. اگر اجناسی به قیمت کمتر در اختیار کارمندان قرار گیرد و مابه التفاوت آن را دولت بپردازد، چنانچه مقداری از اجناس مزبور تا سر سال خمسی مصرف نشود، در این صورت کالای باقی مانده اگر به مقداری باشد که یارانه دولت است، خمس ندارد ولی اگر مازاد بر هبه دولت است، آن مقدار اضافه به قیمت فعلی خمس دارد.

۴. جایزه

جایزه هایی که توسط بانکها و صندوق های قرض الحسنه و مانند آن به افراد پرداخت می شود خمس ندارد.

۵. وقف

مکان و اشیای وقفی خمس ندارد، چه وقف عام باشد یا خاص. [۱] همچنین ثمره و نماء [۲] آن نیز خمس ندارد؛ البته اگر نمائات وقف خاص به نحو اکتساب باشد، خمس دارد.

[۱]. اگر حق بهره برداری از مکان یا چیزی برای استفاده افراد خاصی؛ مانند فرزندان خود یا فامیلی خاص وقف شود به آن وقف خاص، و اگر برای عموم مردم باشد به آن وقف عام گویند.

[۲]. رشد و افزایش نماء دو قسم دارد: نماء متصل، مثل چاق شدن گوسفند و نماء منفصل مثل بره‌هایی که از گوسفندی به دنیا آمده باشد.

۶. حقوق شرعی

حقوق شرعی (مثل خمس و زکات) که از طریق مراجع به طلاب محترمی اهدا می‌شود که مشغول تحصیل در حوزه های علوم دینی هستند خمس ندارد.

۷. هزینه درآمد

آنچه را که انسان از درآمد سال برای به دست آوردن درآمد از کارهای تجاری و غیر آن مصرف می‌کند از قبیل هزینه های انبارداری، حمل و نقل، وزن کردن، واسطه‌ی معامله و مانند آن، از درآمد همان سال استثنای می‌شود و خمس ندارد.

۸. مال مخمس

مالی که یک بار خمس آن داده شود دیگر خمس به آن تعلق نمی‌گیرد، بنابراین اگر در سال جدید مصرف نشود و باقی بماند دوباره خمس ندارد.

۹. بیمه

۱. پولی که بابت بیمه عمر یا نقص عضو به فرد بیمه گذار پرداخت می‌کنند درآمد محسوب می‌شود و اگر از مخارج سال زیاد بیاید، باید خمس آن پرداخت شود، لکن پولی که بعد از فوت او به بازماندگان داده می‌شود، نوعی احسان به آنان است و درآمد کسب نیست و خمس ندارد.

۲. مبالغی که بابت درمان و مانند آن از درآمد پرداخت می‌شود و بعد مثلاً شرکت بیمه آن را برمی‌گرداند، درآمد جدید نیست، بلکه برگشت همان پول فرد است که اگر تا سر سال خمسی در مخارج زندگی صرف نشود، متعلق خمس میباشد ولی اگر بعد از گذشت سال خمسی برگردانده شود، باید بلافاصله خمس آن پرداخت شود.

۳. پولی که شرکت های بیمه جهت جبران خسارت به بیمه گذار می‌پردازند؛ مانند بیمه بدنه خودرو، آتش سوزی، محصولات کشاورزی، جزو درآمد کسب است و چنانچه تا سر سال خمسی در مخارج زندگی صرف نشود، پرداخت خمس آن واجب است.

۴. پولی که بابت بیمه بیکاری و مانند آن که بر اساس قرارداد بین کارفرما و یا شخص دیگری (غیر از دریافت کننده مقرری مزبور) و اداره بیمه، پرداخت می شود، برای دریافت کننده هدیه بوده و خمس ندارد ولی اگر بر اساس قرارداد بین خود گیرنده و اداره بیمه باشد و یا پرداخت کارفرما بر اساس شرط بین گیرنده و او باشد، متعلق خمس است.

۵. پولی که در حوادث رانندگی، فرد خسارت زننده و یا شرکت بیمه از طرف او، جهت جبران خسارت به فرد خسارت دیده پرداخت می کند (بیمه شخص ثالث)، درآمد کسب نبوده و خمس ندارد.

۱۰. کمک هزینه تحصیلی

کمک هزینه ی تحصیلی که به دانشجویان از طرف وزارت آموزش عالی پرداخت می شود خمس ندارد. بله، کسانی که بورسیه شده اند و از همان دوران دانشجویی حقوق می گیرند، به حقوق آنها خمس تعلق می گیرد.

۱۱. دین و مال قرضی

مالی که قرض گرفته می شود خمس ندارد، مگر آن مقدار که اقساط آن تا سر سال خمسی از منفعت کسب پرداخت شده و آن مال، موجود یا تبدیل به سرمایه شده باشد. بنابراین اگر شخصی مبلغی را قرض بگیرد و نتواند آن را قبل از آن سال ادا کند لازم نیست خمس آن را بدهد، ولی اگر از درآمد سال خود قسطهای آن را بپردازد و مالی که قرض گرفته هنگام رسیدن سال خمسی نزد او باقی باشد واجب است که خمس آن را به میزان اقساطی که پرداخت نموده بپردازد.

۱۲. دیه

دیه خمس ندارد.

تمرین

۱. منظور از «درآمد» در خمس درآمد چیست؟

۲. حکم خمس میراث را بیان نمایید.

۳. آیا هبه و عیدی خمس دارد؟

۴. زن و شوهری برای این که خمس به اموال آنها تعلق نگیرد، قبل از رسیدن سال خمسی شان اقدام به هدیه کردن سود سالانه ی خود به یکدیگر می کند. آیا با این کار، خمس از آنها ساقط می شود؟

۵. آیا به جایزه هایی که توسط بانکها و صندوق های قرض الحسنه به افراد پرداخت می شود خمس تعلق می گیرد؟

۶. آیا به مالی که شرکت های بیمه بر اساس قرارداد برای جبران خسارت به بیمه شده پرداخت می کنند خمس تعلق

دفتر مقام معظم رهبری
www.leader.ir

می گیرد؟